

Оцінка вартості життя:

Стратегії адаптації та соціального захисту в громадах Івано-Франківської області

Вересень 2024 року | Україна

Контекст та обґрунтування

Внаслідок повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року, інфляція зросла, а місцеві ланцюги постачання були порушені. Зростання цін на товари першої необхідності, з одного боку, а масове безробіття та сповільнення економічної активності з іншого, призвели до застосування багатьма домогосподарствами негативних стратегій подолання життєвих труднощів (СП), а також підвищеної залежності від нових, інколи нестабільних джерел доходу. У 2024 році лише 51% ДГ у міській та 65% у сільській місцевості Івано-Франківської області повідомили, що офіційне працевлаштування є джерелом доходу, тоді як тоді як все більше людей почали покладатися на багатоцільову грошову допомогу (БЦГД) та соціальні виплати. Така динаміка створила додатковий тиск на систему адміністративних та соціальних послуг на місцях, які у результаті реформ, розпочатих у 2015 році, перейшли у відання громад. Дане дослідження має на меті заповнити інформаційну прогалину шляхом збору глибинних якісних даних на рівні громад щодо використання БЦГД та соціальних виплат, адаптації місцевих систем соціального захисту та застосування СП домогосподарствами.

Це дослідження вивчає поширеність використання СП, БЦГД і системи соціальної підтримки домогосподарствами на рівні громади. У бюлетені представлений аналіз ситуації у двох громадах Івано-Франківської області: Яремчанської (міська) та Ворохтянської (сільська). Отримані дані можуть бути використані для інформаційного забезпечення заходів, спрямованих на підтримку довгострокового і сталого соціально-економічного відновлення шляхом розв'язання проблем, з якими стикаються домогосподарства і місцева влада.

Карта 1: Громади, де проводився збір даних

Ключові висновки

- Вторгнення в Україну в лютому 2022 року призвело до порушення основних секторів економіки в досліджених громадах Івано-Франківської області, зростання інфляції, проблем з постачанням та масового безробіття, що посилює навантаження на систему соціального захисту на місцевому рівні.
- Багато домогосподарств повідомили, що рівень отриманих соціальних виплат недостатній для задоволення їхніх потреб, причому більшість відзначила необхідність фінансової допомоги в майбутньому.

- Визначальним фактором для застосування СП стало здорожчання товарів першої необхідності. Високі витрати на охорону здоров'я, особливо для тих ДГ, які мають членів з вразливих груп населення у своєму складі, нерідко спонукали їх відмовлятися від медичних послуг або вдаватися до СП, щоб покривати вищі витрати на ліки та лікування.
- Місцеві органи влади очікували подальшого зростання запиту на підтримку на тлі погіршення безпекової ситуації, стагнації на ринку праці, збільшення попиту на фізичну та психологічну реінтеграцію та зменшення обсягів допомоги (в натуральній формі та виплат ВПО).

Огляд методології

Це дослідження вивчає поширеність використання СП, БЦГД і системи соціальної підтримки домогосподарствами на рівні громади.

У рамках дослідження було проведено збір якісних даних у двох громадах Івано-Франківської області, що відрізняються за адміністративним статусом (сільська та міська). Для дослідження були обрані Яремчанська (міська) та Ворохтянська (сільська) громади (Карта 2, с.8), де прямий вплив війни був низьким, а основним його наслідком було масове переміщення населення⁶.

Збір даних відбувся у лютому-березні 2024 року у два етапи. На першому етапі були проведені інтерв'ю з ключовими інформантами (KI) з-поміж місцевих зацікавлених сторін, зокрема з представниками управлінь соціального захисту, надавачами публічних послуг у сфері охорони здоров'я, освіти та працевлаштування, а також організацій громадянського суспільства (ОГС), місцевих та міжнародних НУО. На другому етапі було проведено опитування членів домогосподарств (ДГ), вибірка яких була сформована за статусом переміщення та права на отримання виплат (соціальних чи БЦГД). Інтерв'ю проводилися віч-на-віч з використанням напівструктурованого опитувальника. Загалом було опитано 47 KI та 96 домогосподарств.

З огляду на використання цільової вибірки та напівструктурованого опитувальника результати варто розглядати як індикативні щодо ситуації у досліджених громадах.

Для стислості, коли в інформаційному бюлетені згадується Івано-Франківська область (окрім посилань на результати MSNA та інші вторинні дані), це стосується саме двох досліджених громад в межах області.

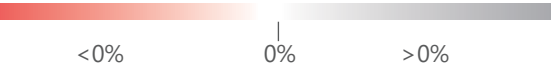
Економічний контекст та бюджет громад

Починаючи з 2010-их, надходження від податку на прибуток залишалися на рівні громад і були найбільшим джерелом доходів місцевих бюджетів⁷. Через повномасштабне вторгнення рівень цих надходжень знизився, що негативно позначилося на бюджетах громад (Рисунок 1). Інфляція, падіння купівельної спроможності населення та логістичні проблеми мали негативний вплив на діяльність бізнесу.

Вищевказані чинники призвели до порушень в основних секторах економіки громад, а саме: туризмі в Яремчанській та лісовій промисловості у Ворохтянській. Кілька KI відзначили, що завдяки значній кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО) економічну активність вдалося втримати на прийнятному рівні за рахунок місцевого споживання та релокації деяких підприємств зі Східних областей. Однак, за даними, туристичні заклади, які безкоштовно приймають ВПО і отримують визначену бюджетом компенсацію витрат, працюють у збиток. Темп росту витрат перевищив ріст доходів громад у 2023 році, що призвело до бюджетного дефіциту у Яремчанській

Рисунок 1: Джерела доходів громад у 2023 р. та зміни у доходах у період 2021-2023 р., за типом доходів^{8,9}.

	Яремчанська			Ворохтянська		
	Дохід (грн) у 2023 р.	Частка доходу (2023 р.)	Зміна доходів (2021-2023)	Дохід (грн) у 2023 р.	Частка доходу	Зміна доходів (2021-2023)
Податкові надходження	215 441 227	70%	104%	62 645 728	62%	38%
Неподаткові надходження	10 963 072	4%	23%	2 074 740	2%	240%
Доходи від операцій з капіталом	786 390	0,3%	-68%	0	0%	-100%
Офіційні трансферти	79 035 748	26%	-11%	35 947 400	36%	-6%
Загалом	306 226 439	100%	49%	100 667 868	100%	19%

громаді. (Рисунок 2).

Надмірне фінансове навантаження на місцеві бюджети ускладнило роботу системи соціального захисту в умовах зростання потреб, спровокованих притоком ВПО і загальнонаціональною економічною кризою внаслідок війни (Рисунок 2). KI з державного сектору повідомляли про пошук нових джерел доходу та скорочення витратків на неперіоритетну або дороговартісну діяльність з метою збереження фінансування соціального захисту та публічних послуг. Наприклад, кілька KI зазначали, що через урізання витрат планові ремонтні та інфраструктурні роботи не були проведені, що призвело до проблем з опаленням та браком обладнання (зокрема і в освітніх та медичних закладах). Ефект від таких рішень був вищим для сільських громад.

Рисунок 2: Розподіл видатків громад у 2023 р. та зміни у видатках у період 2021-2023рр., за сектором^{8,9}.

Видатки за типом	Яремчанська			Ворохтянська		
	Видатки (грн) у 2023 р.	Частка видатків (2023 р.)	Зміна 2021-2023	Видатки (грн) у 2023 р.	Частка видатків (2023р.)	Зміна 2021-2023
Загальнодержавні функції	35 286 622	11%	26%	18 177 945	19%	5%
Громадський порядок, безпека, судова влада	4 893 685	2%	824%	159 985	0,2%	936%
Економічна діяльність	60 754 548	19%	193%	2 891 607	3%	6%
Охорона довкілля	142 420	0,05%	-89	0	0%	N/A
Житлово-комунальне госп.	36 916 667	12%	94%	8 572 795	9%	-8%
Охорона здоров'я	6 753 035	2%	-19%	504 380	1%	-7%
Духовний та фізичний розвиток	12 596 185	4%	45%	5 415 955	6%	-8%
Освіта	143 740 244	46%	38%	50 741 215	54%	22%
Соціальний захист та забезпечення	12 124 545	4%	234%	6 807 878	7%	310%
Загалом	313 207 951	100%	61%	93 271 761	100%	18%
Баланс	- 6 981 512			7 396 107		

<0%

0%

>0%

За повідомленнями КІ, у досліджених громадах в секторі зайнятості існували проблеми як з боку попиту, так і з боку пропозиції робочої сили. Бізнес зіткнувся із браком кваліфікованих працівників, а для домогосподарств існували перешкоди в секторі зайнятості, зокрема для людей старше 50 років, жінок з малолітніми дітьми, людей з інвалідністю, та людей без фахової спеціалізації. На думку деяких КІ, додаткові труднощі із працевлаштуванням виникали через обмеження пересування та сезонний характер роботи у секторі туризму. Скорочення допомоги по безробіттю на початку повномасштабного вторгнення та труднощі, з якими зіткнулися місцеві центри зайнятості у пошуку бажаної роботи для опитаних членів домогосподарств, посилює вразливість тих, хто намагається знайти роботу.

З іншого боку, КІ від НУО пояснив, що, хоча в громадах є певні можливості для працевлаштування, вони не є високооплачуваними. Як повідомляється, члени

деяких ДГ, зокрема переміщених, відмовляються від такого працевлаштування через низькі заробітні плати. Хоча питання перекваліфікації та невідповідності навичок часто пов'язані з переміщенням через різні економічні профілі східних регіонів та обраних громад, результати дослідження свідчать, що безробіття стає дедалі більшою проблемою для домогосподарств у досліджених громадах, незалежно від їхнього статусу переміщення.

Результати дослідження виявили вплив гендерної складової на можливість працевлаштуватися. Жінки часто відзначали навантаження через брак закладів по догляду за дітьми. Ймовірно, через низькі заробітні плати, обмежені можливості працевлаштування на неповний робочий день та неналежне транспортне сполучення до потенційного місця роботи жінки не можуть поєднувати роботу та догляд за дітьми, який зазвичай є обов'язком жінок. Крім того, деякі ДГ зазнали скорочення доходів, оскільки функція годувальника перейшла від чоловіків до жінок. За даними, багато чоловіків частково або повністю припинили працювати і не мають доступу до соціальних виплат або публічних послуг. Така тенденція, за повідомленнями, пов'язана з законодавчою вимогою підтвердження реєстрації у військкоматі для отримання доступу до більшості послуг у державному секторі.

Зниження купівельної спроможності та застосування стратегій подолання труднощів із життєзабезпеченням

У даному дослідженні була використана цілеспрямована вибірка з ДГ, які отримують соціальні виплати. Найчастіше основними джерелами доходу ДГ були різні форми працевлаштування, виплати ВПО* та БЦГД, хоча деякі респонденти повідомили про отримання виплат по догляду за дітьми, пенсій по інвалідності та виплати людям,

* Ця щомісячна допомога спрямована на підтримку вразливих категорій ВПО та сприяння працевлаштуванню ВПО працездатного віку і становить 3 000 грн для дітей та осіб з інвалідністю та 2 000 грн для всіх інших ВПО.

які мали статус жителя гірського населеного пункту^{**}. Тим не менш, дані MSNA 2024 року свідчать, що в Івано-Франківській області поширеними джерелами доходу були пенсії та інші соціальні виплати. (Рисунок 3). Попри те, що ДГ, які отримують кілька форм виплат повідомляли про більш стабільне фінансове становище, сума соціальних виплат часто була недостатньою для покриття витрат на основні потреби. Ті, хто отримує лише одну виплату, повідомили, що не в змозі задовольнити свої щомісячні потреби, особливо якщо вони мають хронічні проблеми зі здоров'ям.

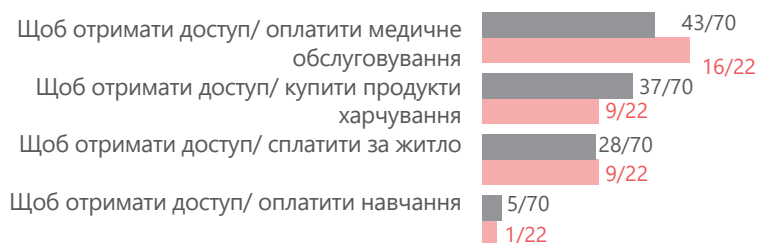
Респонденти назвали здорожчання товарів першої необхідності основною причиною застосування стратегій подолання життєвих труднощів. За даними Спільної ініціативи моніторингу ринку (CIMP), середня вартість оренди однокімнатної квартири в Івано-Франківській області зросла на 46% з березня 2023 року, а зростання медіанних цін на основні продуктивні та непродовольчі товари склало близько 50% з 2022 року^{10***}. КІ відзначали здорожчання продуктів харчування, ліків та пального (для транспорту та опалення). На думку багатьох, це призвело до зниження купівельної спроможності і серйозно вдарило по бюджету вразливих ДГ - наприклад, ДГ, що складаються з людей похилого віку, ДГ з людьми з інвалідністю або хронічними захворюваннями, а також багатодітні сім'ї. КІ також зазначали, що особливою проблемою для ВПО є висока вартість оренди житла. Ті, хто не має права на отримання БЦГД або соціальних виплат (малозабезпечені сім'ї, сім'ї з двома дітьми), за даними, також зіткнулися зі значними проблемами, пов'язаними з вартістю життя.

Кілька ДГ повідомили, що отримують мінімальну заробітну плату, розмір якої було збільшено з 7 100 грн до 8 000 грн у квітні 2024 року¹¹. Люди, яким вдалося зберегти роботу, часто зазначали, що заробітні плати не змінилися з 2022 року, незважаючи на інфляцію. Кілька респондентів похилого віку повідомили, що отримують пенсію,

^{**}Статус мешканця гірського населеного пункту підтверджує, що громадянин проживає або працює (навчається) у гірському населеному пункті, що дає право на пільги, передбачені Законом України «Про статус гірських населених пунктів в Україні».

^{***} Кошик CIMP - це підгрупа споживчого набору репрезентативних товарів (та послуг) із 335 позицій, який формується Державною службою статистики України (Держстатом) і куди входять основні продовольчі товари та засоби гігієни, які регулярно купує середньостатистичне домогосподарство. Вміст кошика CIMP було визначено під час консультацій з Робочою групою з надання грошової допомоги в Україні (РГГД).

Рисунок 4: Основні причини застосування стратегій подолання труднощів з життєзабезпеченням протягом 30 днів до збору даних у Харківській обл. (MSNA 2024 р.³).

■ Сільські (n=70) ■ Міські (n=22)

близьку до мінімальної, яка становить 2 361 грн після індексації у березні¹², тому вони значною мірою залежали від гуманітарної допомоги для задоволення своїх медичних потреб. Багато ДГ повідомили, що користуються програмою «Доступні ліки», за якою можна отримати ряд препаратів безкоштовно або за пільговими цінами. Деякі ДГ також мають доступ до безкоштовної медичної допомоги, особливо ВПО похилого віку, які проживають у місцях тимчасового проживання, де вони отримують прямий доступ до медичних послуг. Крім того, ВПО похилого віку, які проживають у місцях тимчасового проживання, за даними, отримують безкоштовне харчування.

В обох досліджених громадах КІ повідомили, що доходи у вигляді заробітної плати, чи грошової допомоги^{****}, були недостатніми для того, щоб пережити зростання цін на товари першої необхідності. Деякі ДГ заявили, що їм ледве вистачає коштів на базові статті витрат, тоді як інші зазначили, що не зможуть задовольнити свої потреби без підтримки держави або гуманітарної допомоги.

За отриманими даними, ДГ застосовували СП, щоб покрити базові витрати (зокрема продукти харчування), оплатити комунальні чи медичні послуги або уникнути боргів. Найчастіше передумовами економічної вразливості були втрата роботи, витрата заощаджень у перші місяці війни та обмеження пересування. Для багатьох ДГ необхідність утримувати велику родину стала додатковим навантаженням на бюджет. Аналогічно, за результатами MSNA 2024 року, ДГ часто застосовували СП, щоб покрити витрати на охорону здоров'я, продукти харчування та житло (Рисунок 4).

У Яремчанській та Ворохтянській громадах ДГ часто повідомляли про придбання меншої кількості товарів (включно з товарами першої необхідності, такими як продукти харчування) та про труднощі з підтримкою звичного рівня життя. Багато респондентів зазначили, що їм доводилось купувати товари нижчої якості, економити на медицині або відмовлялись від лікування, яке не покривається державою повністю. Ці результати збігаються з даними MSNA 2024 року на рівні областей (Рисунок 5).

Окрім того, багато респондентів повідомили про залежність від зовнішніх джерел доходу, зокрема гуманітарної допомоги або від рідних та друзів. Деякі з них повідомили, що брали борги, часто щоб оплатити комунальні послуги, тоді як інші регулярно позичали гроші і повертали їх, коли отримували щомісячну заробітну плату або соціальні виплати.

За даними, серед майна, покинутого у східних регіонах, яке продавали ВПО після переміщення для покриття основних витрат, були квартири, автомобілі і худоба. Кілька ДГ повідомили, що повністю вичерпали свої заощадження або майно, яке вони могли продати і почали жити від зарплати до зарплати.

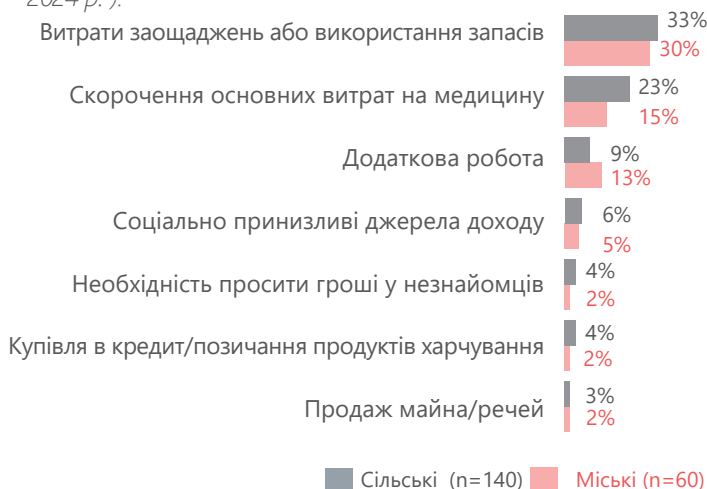
^{****} "Грошова допомога" вживається тут як збірний термін, включно з гуманітарною (БЦГД) і державними соціальними виплатами, що здійснюються у формі грошових переказів.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

REACH Informing more effective humanitarian action

Рисунок 5: ДГ, які застосовували стратегії подолання труднощів з життєзабезпеченням протягом 30 днів до збору даних в Івано-Франківській області, за стратегією (MSNA 2024 р.³).

Отримання грошової допомоги та соціальних виплат

Проблеми із забезпеченням щомісячних потреб були однаковими для опитаних ДГ, особливо це стосувалося домогосподарств з особливими медичними потребами та «груп, що залишилися поза увагою». В Україні критерії для отримання соціальних виплат та БЦГД часто збігаються, внаслідок чого деякі групи населення отримують кілька видів виплат, а інші - не отримують жодної допомоги. Аналіз національних та місцевих критеріїв надання допомоги виявив кілька груп, які не отримують належної

Система державного соціального захисту в Україні спрямована на різні види вразливості та непередбачувані обставини на різних етапах життя. Розрахунок більшості виплат здійснюється на основі офіційного прожиткового мінімуму (ПМ) та фактичного прожиткового мінімуму (ФПМ), величина яких встановлюється щорічно Законом про Державний бюджет України без врахування інфляції. Мінсоцполітики розраховує ПМ на основі цін на товари першої необхідності, який зараз становить 4 666 грн¹³, (без врахування інфляції у 2023р.). За даними ЮНІСЕФ, ПМ у 2023 р. становить близько 6 986 грн.

Багатоцільова грошова допомога (БЦГД) була запроваджена гуманітарними організаціями для задоволення основних потреб постраждалого від війни населення. ДГ, які мають право на її отримання, повинні мати дохід нижче ПМ та відповідати критеріям вразливості¹⁴. БЦГД надається у розмірі 2 220 грн на людину щомісяця протягом трьох місяців. У жовтні 2023 року розмір БЦГД було збільшено до 3600 грн для покриття існуючих потреб.

підтримки: непереміщені особи, безробітні, сім'ї з однією або двома дітьми та особи у віці від 50 років до пенсійного віку, особливо якщо вони втратили роботу, як повідомляється, найменше охоплені соціальною та гуманітарною допомогою.

Підтвердженням цього є дані MNSA 2024 року, згідно з якими 29% ДГ у сільській та 25% ДГ у міській місцевості Івано-Франківської області повідомили, що їм не вистачає коштів для задоволення основних потреб (Рисунок 6). Дані також показують, що 73% ДГ у сільській місцевості та 53% у міській місцевості Івано-Франківської області вважали низький розмір пенсій та соціальних виплат основною перешкодою для задоволення своїх основних потреб (Рисунок 7)³. У нашій вибірці лише невелика частка опитаних ДГ повідомила, що соціальні виплати (часто за рахунок поєднання заробітної плати, безкоштовних послуг або інших форм підтримки) стабільно покривають їхні щомісячні потреби. Однак навіть цим ДГ часто не вдавалося заощаджувати, що може призвести до більшої вразливості в майбутньому, враховуючи сезонні коливання доходів і витрат в Україні.

Багато ДГ не отримували допомогу з різних причин, зокрема через невідповідність критеріям отримання, відсутність документів, що підтверджують відповідність критеріям вразливості, брак інформації про те, як подати заяву, проблеми з онлайн-формами, труднощі з поїздками або очікуванням у пунктах реєстрації. Усі ДГ, які отримували допомогу, повідомили, що ця сума допомогла їм задовольнити

Рисунок 6: ДГ, яким не вистачає коштів для задоволення основних потреб у Харківській області (MSNA 2024 р.³)

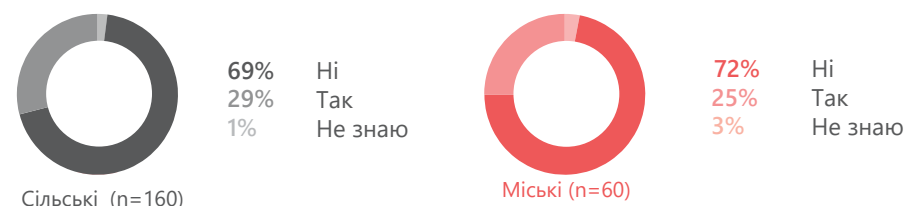

Рисунок 7: Основні труднощі з отриманням коштів для задоволення базових потреб протягом 30 днів до збору даних в Івано-Франківській області, за повідомленнями ДГ (MSNA 2024 р.³).

свої потреби. Загалом, ті, хто отримував кілька видів допомоги, повідомили, що перебувають у кращому фінансовому становищі, мають змогу задовольняти свої потреби, а в деяких випадках навіть робити заощадження.

Стратегії адаптації, впроваджені місцевою владою

Запит на підтримку серед населення був особливо гострим у перші місяці 2022 року, коли прибула найбільш чисельна хвиля ВПО, а стандартизовані процеси їхньої реєстрації, розміщення та надання гуманітарної допомоги ще не були запроваджені. КІ, які працюють в державних органах, організаціях-надавачах публічних послуг та НУО, підкреслили, що на початку вторгнення було дуже складно обробляти заяви ВПО та реагувати на їхні нагальні потреби, і реагування було хаотичним. У 2023 році деякі ВПО повернулися на схід, що, за повідомленнями, зменшило навантаження на місцеві органи влади.

Як повідомляється, попит на ряд основних послуг збільшився. Перш за все помітно зросла кількість запитів на медичні послуги та фінансову підтримку в придбанні ліків. Попит на житло також різко зріс: збільшилася кількість запитів на отримання тимчасового житла та допомоги в оренді житла, що пов'язано з прибуттям ВПО. Також зросла кількість запитів від людей з інвалідністю, ветеранів та членів сімей військовослужбовців.

Деякі КІ, зокрема від місцевої влади та надавачів публічних послуг, розширили спектр послуг, щоб задовольнити зростаючі потреби та виклики, спричинені війною, зокрема, запровадили реабілітаційні заходи та психосоціальну підтримку. Наприклад, у Ворохтянській громаді місцева рада виділила земельну ділянку та частину необхідних коштів для будівництва реабілітаційного центру. КІ, які працюють в НУО, найчастіше повідомляли про розширення своєї діяльності для задоволення гуманітарних потреб, таких як розміщення ВПО або дистрибуція допомоги в натуральній формі; проте з часом деякі НУО почали надавати й інші послуги, переважно послуги з ПЗПСР, а також організовувати різні види заходів, спрямованих на підвищення соціальної згуртованості та сприяння інтеграції в громаду, особистісний розвиток дітей та різноманітні тренінги для працевлаштування. Багато КІ повідомили, що для задоволення підвищеного попиту змушені працювати понаднормово.

КІ з урядового сектору повідомляли про цільове фінансування заходів з раннього відновлення у їхніх громадах, хоча деякі сільські громади не отримали додаткових коштів на ці потреби. Приклади включають виділення земельних ділянок для реабілітаційних центрів та виділення державних коштів на онлайн-освіту. У кількох випадках КІ з державного сектору повідомили, що нові заходи та заходи, частково профінансовані з держбюджету, були проведені за рахунок допомоги громади та місцевого бізнесу.

Загалом, перешкоди у доступі до публічних послуг відрізняються у міських та сільських громадах, причому, за отриманими даними, у сільських громад ситуація складніша. КІ та ДГ у Ворохтянській громаді відзначали в якості перешкод обмежену фізичну доступність через гірську місцевість та транспортні витрати, через які особливо

страждають маломобільні групи населення, люди з інвалідністю та люди похилого віку. Інші називали перешкодою довгі черги, які були особливо обтяжливими для вразливих груп населення. Багато респондентів в обох громадах вважали перешкодою брак інформації, особливо про послуги для ветеранів, які часто недостатньо обізнані про свої права і в кінцевому підсумку сплачують непотрібні платежі або не знають куди звертатися після закінчення своєї служби. Крім того, відзначали бюрократичні вимоги, такі як вимога надання оригіналів документів. Це особливо стосувалося чоловіків, від яких вимагали надати підтвердження реєстрації у військоматах для доступу до певних послуг.

Незважаючи на ці виклики, більшість ДГ повідомили, що якість публічних послуг не змінилась або покращилась з лютого 2022 року. Було відкрито нові місцеві центри, покращено роботу «Дії»^{*****} громада адаптувалась та спростила процедури, щоб послуги стали більш доступними для людей. Ті, хто повідомив про незадоволення якістю послуг, згадували про низьку якість медичної допомоги, негативний досвід взаємодії з надавачами публічних послуг або органами соціального захисту, а також труднощі зі своєчасним отриманням документів або довідок. Багато КІ також зазначили, що все більша цифровізація соціальних послуг та способи поширення інформації не є інклюзивними для людей похилого віку.

Майбутні виклики

Деякі КІ звернули увагу на необхідність придбання матеріалів, обладнання чи проведення ремонтних робіт попри скорочення бюджетних видатків. Відсутність інвестицій в підтримання та розвиток інфраструктури в Івано-Франківській області протягом попередніх двох років ускладнила адаптацію до поточних потреб. В обох громадах існувала потреба запровадити більше позакласних заходів, оновити матеріально-технічну базу та побудувати укриття в навчальних закладах, щоб забезпечити освітній процес. Один з КІ у Яремчанській громаді наголосив на необхідності ремонту місцевих доріг та укріплення берегів річок, щоб запобігти паводкам. Іншою потребою, яку згадували КІ, була підтримка з опаленням, особливо у Ворохтянській громаді, де люди часто використовують не газ, а дороговартісні дрова.

Інші КІ відзначали брак трудових ресурсів, особливо кваліфікованих фахівців у сфері охорони здоров'я (фізичного та психічного) та підкреслювали підвищення попиту на послуги з охорони психічного здоров'я та реабілітації ветеранів і цивільних, які постраждали внаслідок війни. На думку КІ, необхідним кроком для утримання персоналу та компенсації за складні умови праці та понаднормову роботу є підвищення заробітних плат. Вони також виступали за відновлення виплат, що існували до вторгнення, спрощення процедур подання заявок до центрів зайнятості та отримання допомоги по безробіттю, а також за збільшення доступності професійної підготовки для покращення можливостей працевлаштування та соціальної інтеграції, що було підтримано респондентами з числа ДГ.

Погіршення безпекової ситуації в Харківській області викликало занепокоєння серед КІ щодо потенційного прибуття нових ВПО. Багато КІ побоювалися, що нова хвиля ВПО

^{*****} Дія - це мобільний застосунок, який дозволяє використання цифровізованих документів та надає доступ до державних послуг.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

REACH Informing
more effective
humanitarian action

приведе до дефіциту робочих місць, високих витрат на оренду житла та додаткового бюрократичного навантаження на відділи соцзахисту громад. Відповідно до Постанови Кабміну № 94, з 1 березня 2024 року набули чинності нові правила виплати допомоги ВПО¹⁵ (під час збору даних). Зважаючи на нові правила та критерії для отримання виплат, у деяких переміщених ДГ виникає занепокоєння щодо їхньої здатності задовольняти щомісячні потреби, якщо їхні повторні заяви на отримання допомоги не будуть схвалені. Деякі з них можуть обрати можливість повернення до своїх домівок на Сході, незважаючи на безпекові ризики, щоб зменшити витрати і подати заявку на отримання соціальних виплат або інших форм підтримки, більш доступних у прифронтових районах. КІ також висловили зацікавленість у розширенні житлової підтримки, створенні варіантів соціального житла, наданні вищих сум компенсацій, активізації профорієнтації та розробці «дорожніх карт» отримання основних послуг допомоги новоприбулим ВПО.

Водночас ДГ повідомили про зменшення доступної гуманітарної допомоги в натуральній формі, а занепокоєння щодо збільшення потреб та зменшення обсягів допомоги частіше висловлювали в міських громадах. На запитання про пріоритетний вид підтримки, більшість ДГ вказали на грошову допомогу, оскільки інші види допомоги можуть не враховувати їхні вподобання в продуктах харчування або засобах гігієни, дієтичні обмеження або специфічні потреби. Ті, хто вже отримує фінансову допомогу, хотіли б, щоб виплати збільшилися, чи принаймні, були скориговані на рівень інфляції. Інші наголошували на необхідності продовження надання продовольчої та іншої допомоги в натуральній формі: дехто згадував про ліки, товари для дітей та продукти харчування, а також пальне для транспорту. Багато КІ також говорили про появу у майбутньому потреби в послугах ПЗПСП, наймі кваліфікованих працівників та навчанні персоналу для роботи з людьми, постраждалими від війни, такими як ВПО та ветерани.

КІ у секторі освіти відзначили необхідність реінтеграції дітей, які тривалий час навчалися за кордоном, а також потребу у збільшенні фінансування для ремонту пошкоджених шкіл та облаштування бомбосховищ. Вони також запропонували проводити очні рекреаційні та позашкільні заходи для дітей і дорослих, щоб залучити як ВПО, так і дітей в громаді, які навчаються онлайн.

Цікаво, що майже жоден КІ від НУО не повідомив про наявність незадоволених потреб. Такі питання піднімали переважно КІ з державного сектору та сектору публічних послуг, які у своїй діяльності покладаються на державне фінансування. Багато КІ у сільській місцевості пропонували розширити перелік послуг на рівні населених пунктів та громад, зосередившись на персоналізованому соціальному захисті та доступі до публічних послуг. На їхню думку, нові офіси в менших населених пунктах та оснащення мобільних бригад допоможуть забезпечити доступ до підтримки та послуг для всіх, незалежно від можливості пересуватись чи відстані. КІ висловили розчарування тим, що НУО організовують тренінги, які не відповідають потребам громади і віддавали перевагу допомозі або навчанню навичкам для подальшого працевлаштування.

Вони також занепокоєні дублюванням досліджень і запропонували створити спільний банк даних для спрощення доступу до інформації. КІ також підкреслили проблеми в координації зусиль з НУО, такі як брак комунікації, потенційне дублювання та значні

зусилля у координації для всіх залучених сторін. Кластерна система була визнана ефективною для усунення дублювання, але через велику кількість активних організацій існують істотні труднощі з координацією діяльності.

Кінцеві примітки

1. Національний банк України, [Інфляційний звіт](#), жовтень 2023 р.
2. Світовий банк, [Огляд макроекономічних показників бідності в Україні](#), жовтень 2023р. (англійською).
3. [REACH 2024, Мультисекторальна оцінка потреб загального населення](#), вересень 2024 р.
4. Моніторинг гуманітарної ситуації, Калібрувальне дослідження, 2024 р., [\(очікується\)](#).
5. PONARS Eurasia, [Пояснення стійкості України під час російського вторгнення: Роль місцевого самоврядування та реформи децентралізації](#), вересень 2023 р. (англ.)
6. Більше деталей щодо критеріїв відбору можна знайти у [Технічних умовах](#), с. 10-11.
7. В. Романова, А. Умланд, [Реформа децентралізації в Україні з 2014 року](#), Chatham House, вересень, 2019 р. (англійською); Київська школа економіки, Місце сплати податку на доходи фізичних осіб – юридична історія та поточна практика, грудень 2021 р.
8. Державний веб-портал бюджету для громадян. «[Бюджет Яремчанської міської територіальної громади](#)» 2023р.
9. Державний веб-портал бюджету для громадян. «[Бюджет Ворохтянської селищної територіальної громади](#)» 2023 р.
10. REACH, [Спільна ініціатива моніторингу ринку](#), раунд 24, березень 2024 р.
11. Мінфін, [Мінімальна заробітна плата в Україні](#), станом на червень 2024 р.
12. Урядовий портал, [З 1 березня відбудеться індексація пенсій](#), 2024 р.
13. CCD, [Варіанти узгодження гуманітарної грошової допомоги з українською системою соціального захисту. Стенограма дискусії](#), вересень 2023 р., с. 13.
14. Робоча група з надання грошової допомоги в Україні, [Пояснювальна записка з питань отримання грошової та ваучерної допомоги в Україні](#), період звернення: червень 2024 р.
15. Кабінет міністрів України, (26 січня 2024 р.) [Деякі питання соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих категорій осіб](#) (Постанова No. 94).

ПРО ІНІЦІАТИВУ REACH

Ініціатива REACH сприяє розробці інформаційних інструментів та продуктів, які підвищують спроможність суб'єктів гуманітарної діяльності ухвалювати рішення на основі фактичних даних у контекстах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовує REACH, охоплюють збір первинних даних і глибинний аналіз, а вся діяльність здійснюється через механізми міжвідомчої координації гуманітарної допомоги. REACH – це спільна ініціатива організацій IMPACT Initiatives, ACTED і Навчального та науково-дослідного інституту – Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT).

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

REACH Informing
more effective
humanitarian action

Карта 2: Карта землекористування. Зліва: Яремчанська, міська громада в Івано-Франківській області. Справа: Ворохтянська, сільська громада в Івано-Франківській області.

